

ספר רשויות לשבת

בירורי הלכה
בעניני עידובין
הנוגעים למעשה
בזמננו

ספר
רשויות
לשבת

בירורי הלכה
בעניני עידובין
הנוגעים למעשה
בזמננו

בוסנת
בית דין
בית דין
בית דין

ספר רשויות לשבת

בירורי הלכה בעניני עירובין
הנוגעים למעשה בזמננו
ובו נפתחים ג' שערים, שערי רשות הרבים,
שערי קרפיפות, ושערי חצירות

נכתב בעז"ה החונן לאדם דעת

ע"י

חיים צבי הכהן

בלאאמו"ר

הגאון רבי ברוך שמואל הכהן דויטש שליט"א

שנת תש"פ לפ"ק

שער א

שערי רשות הרבים

בירורים בגדרי

"רשות הרבים"

ברחובות זמננו

סימן א

בירור גדרי רשות הרבים ברחובות זמננו [לפי השיטות דלא בעינן ס' ריבוא לאשוויי רשה"ר]

פתיחה

יש רחובות שאינם בכלל רשה"ר דאורייתא, מטעם שחסר בהם אחד מהתנאים הנוספים, וממילא מהני זהו עירוב דלורת הפתח מדאורייתא לכו"ע.

וּלְעֵנֵי ד' יש נפק"מ טובא מכל הנ"ל גם למי שקומץ להקל לטלטל בעירובי זמננו על דעת הפוסקים שסוצרים דבעינן ס' ריבוא כדי לאשוויי רשה"ר דאורייתא. לפי מה שכתב הציאור הלכה (סי' שס"ד ד"ה ואחר) וז"ל: קשה על מנהג העולם שמסתפקין צוה"פ צרשות הרצים וכו', ולסמוך על שיטה דלדין לית לן רשה"ר ג"כ קשה מאוד, דבאמת רוב ראשונים סוצרין דגם דדין איכא ר"ה עיין במשכנ"י שהאריך צוה, וא"כ קשה לסמוך ע"ז באיסור סקילה. והנכון, דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אתו רבים ומצטלי מחינתא, ולדידיה בודאי מן התורה סגי צוה"פ ולא נשאר לנו כ"א איסור דרצון, דיגם גס לר"א בלא דלתות וכדמוכח מהרמב"ם, וצוה אפשר דיגם לסמוך אדעה דאין רשה"ר אלא בששים ריבוא ולא היו אלא כרמלית ולהכי סגי

ידוע מה שנחלקו הראשונים והפוסקים אם צעין ס' ריבוא כדי לאשוויי רשה"ר דאורייתא, אמנם חוץ מנידון זה, איכא עוד תנאים צקציעת מקום כ"רשות הרצים" וכמו שיצאר צעו"ה, ואם חסר אחד מהתנאים הללו, לא היו רשה"ר דאורייתא לכו"ע, אלא כרמלית. ויש לעיין לפי התנאים הללו, צרחובות שצומננו איזה מהן יש בהם חשש דאורייתא, וצאיזה מהן ליכא חשש דאורייתא לכל השיטות.

ונפק"מ טובא למעשה, דהרי ידוע מה שנהגו לתקן עירובין צעיירות על סמך השיטה המקילה, דבעינן ס' ריבוא כדי לאשוויי רשה"ר דאורייתא, ולשיטה זו צעיירות שלא עוצרים צהן ס' ריבוא אין צהן רשה"ר דאורייתא, ושייך לתקן ע"י עירוב דלורת הפתח. ולאידך גיסא הרצה מחמירים לחוש שאין העירוב דלורת הפתח מועיל צהן, כדעת הפוסקים דלא צעין ס' ריבוא לאשוויי רשה"ר [ואמרינן אחי רבים ומצטלי מחינתא]. וגמלא דנפק"מ טובא למי שמחמיר שלא לטלטל על סמך העירוב, שחושש לדעת הפוסקים הנ"ל, לצרר אם

צורת הפתח וכו', עכ"ל. ויש לציין שכ"כ ג"כ צחי' מנחם נדק (עירוץ סוף פ"ה) ועל דרך זה ממש כתב כמה פעמים בשו"ת אבני נזר (עיין בדבריו סי' רס"ה וסי' רס"ח ועוד).

והעולה לדעת גדולי האחרונים הנ"ל, דכל הסמך והמנהג להקל כפי השיטה הסוברת דבעינן ס' ריבוא לאשויי רשה"ר, צנוי על מה דאיכא לורת הפתח, ואשר עי"ז הוי רק נידון דרצנן. והנה דדיני עשיית לורת הפתח, יש כמה אופנים שנחלקו בהם הפוסקים, הן לגבי החוט שעל הקנים, והן לגבי הקנים שצנזדים [ועיין בהג"ה שהבאנו כמה דוגמאות המצויות] א,

ויתכן שלגבי הנידונים הנ"ל יש מקום לצדד להקל בהם, אמנם כל זה רק לגבי נידון של איסור דרצנן [וכן כמדומה נוהגים להקל - עכ"פ צדיעצד - בדוגמאות שהבאתי בהג"ה], אמנם היכא שסומך על מה שתיקנו לורות הפתח צרחוצות שהם רשה"ר דאורייתא לפי השיטה דלא צעין ס' ריבוא לאשויי רשה"ר, ועל פי חשבון גדולי האחרונים הנ"ל, נראה דיש לעשות תיקון לורת הפתח צאופן שאין צו שיטה הפוסלת, ודו"קב. ונמצא דיש נפק"מ גדולה לדינא צירור תנאי "רשות הרבים" צרחוצות זמננו גם למי שסומך על דעת המקילין בתיקוני עירובין, ודו"ק.

א. הדברים ידועים לכל מתקני עירובין, ואציין בזה כמה דוגמאות השכיחות ביותר בארה"ב. א) עיין בשער הציון (סי' שס"ב סקנ"ו) שהביא דברי שו"ת משכנ"י (סי' קי"א) שצריך להזהר שלא יהא החוט למעלה נכפף למטה, ובפרט יותר מג' טפחים, ודבר זה שכיח טובא, ובפרט כשמשתמשים בחוטי האלקטריק להיות ה"חוט שעל גביהן", דו"ק ותשכח. ב) דעת החזו"א (סי' ע"א ד"ה ואם קנה) ושו"ת אג"מ (אור"ח ה' סימן מ' סק"ב ד"ה והנה אף בא"ד) שאם החוט שעל גביהן אינו מתוח היטיב באופן שחלקו יכול לצאת מבין הקנים ברוח מצוי' אפי' משהו, העירוב פסול [ולדעת המשכנ"י [מצויין במ"ב (שס)] צריך שלא ינידו הרוח כלל בכל אופן ודעת כמה אחרונים להקל בזה]. ג) באופן שאין הקנים שבצד עומדים ביושר ממש, דעת החכמ"ש (סי' שס"ב סק"א) והחזו"א (מובא בספר קריינא דאגרתא ח"ב סי' שס"ג בדפו"ח) שהם פסולים [ועיין בשו"ת מנחת שלמה להגרש"ז זצ"ל (תנינא סי' ס' סק"ג), דנקט דעכ"פ בנוטה יותר מג' טפחים יש לפקפק בזה], ומאידך גיסא מדברי המ"ב (בשעה"צ סי' שס"ג סק"א) מבואר לכא' שהם כשרים, ומשור"כ הרבה נוהגים להקל בזה כיון שהנידון הוא רק לגבי איסור כרמלית דרבנן. [ויש עוד חששות ופקוקים המצויים בתיקון צורות הפתח, וכל זה ידוע לכל העוסק בענינים הללו למעשה].

ב. העירוני דבחלק מהפסולים יתכן דהוי רק פסול דרבנן בהצורת הפתח, והיינו היכא דהפסול הוא משום "צורת הפתח מן הצד", דיי"א דכיון דמהני לענין כלאים, מוכח דהוי רק פסול דרבנן לענין שבת. אמנם חוץ ממה שאין זה מוסכם בין האחרונים, וא"כ עכ"פ ברור דיש מעלה גדולה טובא שיהיו צורות הפתח מוסכמים היכא דאיכא נידון של רשה"ר דאורייתא, באמת הא דדנו האחרונים להכשיר מן הצד מדאורייתא, היינו כשהקנה העליון נוגע בהקנים

ענף א

איזהו "סרטיא"

דברי רש"י (שבת ו' ע"א) בפירוש "סרטיא", ודברי שו"ת הריב"ש (סי' ת"ה) בזה, דעת גדולי האחרונים בזה

ועיין צשו"ת הריב"ש (סי' ת"ה) שהעתיק צסם השואל וז"ל: שאלת על ענין עירכס שאינה מפולשת משער לשער, ואין צמוכה סרטיאות ופלטיות רחצים שס עשרה אמה וכו', עכ"ל. וכתב לו הריב"ש (שס ד"ה וגם מה) וז"ל: פירוש סרטיא היא המסילה שהולכין צה מעיר לעיר, וכמו שפירש רש"י ז"ל, ואינה צמוך העיר וכו', עכ"ל הריב"ש, ומצואר צהדיא כנ"ל.

ועיין עוד צשו"ע (סי' שמה ס"ו) 'רחובות ושוקים הרחצים ט"ז אמה ואינס מקורים וכו', הוו רשה"ר וכו', ע"כ. ועיין צמג"א (סק"ה) שכתב, דרכים

דברי רש"י (שבת ו' ע"א) בפירוש "סרטיא", ודברי שו"ת הריב"ש (סי' ת"ה) בזה

א [איתא צצרייתא (שבת ו' ע"א), "ת"ר ד' רשויות לשבת וכו', ואיזהו רשה"ר, סרטיא, ופלטיא גדולה, ומצואות המפולשין זו היא רשות הרצים גמורה", ע"כ. וצביאור המציאות של "סרטיא" פירש רש"י (שס ד"ה סרטיא) וז"ל, מסילה שהולכים צה מעיר לעיר, ע"כ [וכ"כ עוד כמה ראשונים (שס)]. ולכא' כוונתו לדרך שמוך להעיר שהולכים צה מעיר לעיר, משא"כ רחובות שמוך העיר, שהס צכלל "מצואות המפולשין" ולא צכלל "סרטיא".

בצידין [שהוא האופן דעסקינן ב' דמהני לכלאים מיהא], וא"כ יש לומר דהוי צורת הפתח מדאורייתא גם לשבת.

אמנם היכא דאין הקנה העליון נוגע בהקנים אפי' בצדן נמצא דאין כאן "משקוף" כלל ובכה"ג בפשוטו אינו כלום דאין כאן "צורת הפתח" כלל, ויש לומר דגם לכלאים לא מהני. והכי משמע בשו"ת משכנ"י (שס) וז"ל: על גבן ממש בעינן ואפי' מן הצד קיי"ל לא עשה ולא כלום, כל שכן כשהוא יוצא לחוץ ואין שם משקוף כלל וכו', עכ"ל. ועיין עוד בשו"ת אג"מ (שס) שכתב לבאר למה פסול אפי' יוצא מבין הקנים משהו וז"ל: מאחר שלא נעשה כן בפתחים ואין בזה ממילא צורת הפתח וכו', ומשמע ג"כ כנ"ל, עיי"ש ודו"ק. וכיון שכן באופן שעכ"פ באיזה מקום יצא החוט מבין הקנים לגמרי באופן שאם כולו הי' יוצא בכה"ג לא הי' נוגע בצדס כלל, אלא הי' רחוק מקנים שבצדדים, ג"כ איכא פסול זה, כיון דעכ"פ חלק זה אינו בשם משקוף כלל, וכן משמע בפוסקים הנ"ל ג"כ דהרי עסקינן בכה"ג ג"כ עיי"ש ודו"ק. וכן באופן שכפוף למטה דפסולו משום דהוי כעשוי ככיפה הרי אינו כלום גם לגבי מזוזה.